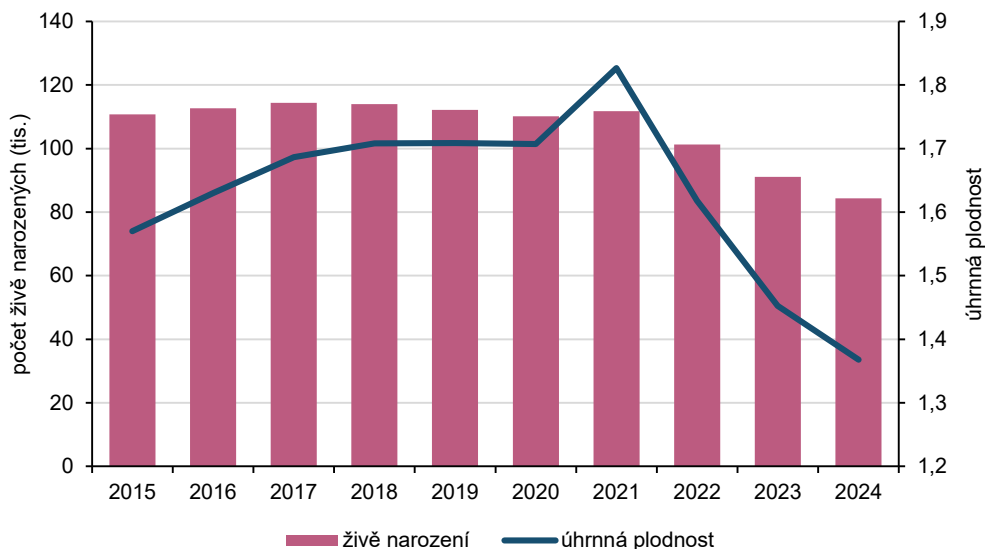

4 Porodnost

V roce 2024 poklesl počet živě narozených dětí potřetí v řadě, tentokrát o 6,8 tisíce na historické minimum 84 311 dětí. Snížil se i ukazatel úhrnné plodnosti, a to na 1,37 dítěte na jednu ženu. K nejvyššímu poklesu, jak u počtu narozených, tak i u úhrnné plodnosti, došlo u dětí narozených v prvním pořadí. Meziroční pokles porodnosti byl výraznější u dětí živě narozených mimo manželství a jejich podíl se tak oproti předchozímu roku ještě mírně snížil, a to na 47,0 %. Průměrný věk matky při narození dítěte se po třech letech stagnace na úrovni 30,4 let mírně zvýšil a jeho hodnota dosáhla 30,5 let.

V roce 2024 se narodilo historicky nejméně živě narozených dětí, a to 84 311. Meziročně se počet živě narozených dětí snížil o 6,8 tisíc a jednalo se o třetí pokles počtu narozených v řadě. V průběhu poslední dekády se počet narozených snižoval také v letech 2018–2020, ovšem výrazně mírněji (obr. 4.1). Klesající počty živě narozených dětí souvisejí mimo jiné se vstupem populačně slabých ročníků z 90. let minulého století do reprodukčního období²¹.

Obr. 4.1 Počet živě narozených dětí a úhrnná plodnost, 2015–2024

Mezi živě narozenými dětmi převažují chlapci, kterých se v roce 2024 narodilo 43 391 (tj. 51,5 %), zatímco dívek 40 920 (tzn. 48,5 %). To odpovídalo poměru 106,0 chlapců na 100 dívek. Tento ukazatel (sekundární index maskulinity) se mezi roky 2015 a 2024 pohyboval v rozmezí 104,4 až 106,0 chlapců na 100 dívek a průměrná hodnota za celé období posledních deseti let činila 105,2.

Mrtvě se v roce 2024 narodilo 291 dětí, o 15 méně než v roce 2023. Míra mrtvorozenosti (podíl mrtvě narozených ze všech narozených dětí) se však meziročně mírně zvýšila, a to na 3,4 ‰. V průběhu poslední dekády se míra mrtvorozenosti pohybovala v rozpětí 3,3 ‰ až 3,9 ‰.

Počet porodů mezi roky 2023 a 2024 poklesl z 90 362 na 83 565, tedy o 6,8 tisíc (tj. o 7,5 %). Jednočetných porodů, tedy těch, při nichž se narodilo jedno dítě, bylo 82 535. Zbýlých 1 030 porodů bylo vícečetných – v 1 023 případech se narodila dvojčata, v 7 případech trojčata. Podíl vícečetných porodů byl stejně jako v předchozím roce 1,2 %. Tento podíl se od roku 2015, kdy byl na úrovni 1,5 %, postupně snižoval.

²¹ Žen narozených v letech 1997–1999, které byly v roce 2024 ve věku 23–25 let, tedy na počátku období s nejvyšší mírou plodnosti, bylo 50–51 tisíc, zatímco žen, jejichž reprodukční období se blíží ke konci (ve věku 47–49 let, tedy silně ročníky narozené ve druhé polovině 70. let), byl téměř dvojnásobek (92–95 tisíc).

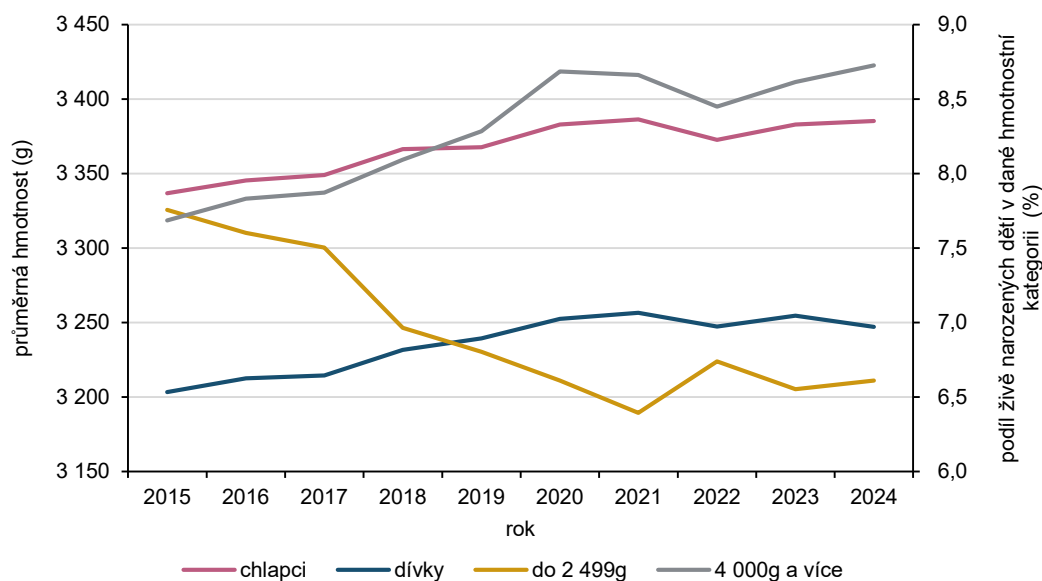
Tab. 4.1 Narození a porody v letech 2015 a 2019–2024

	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Narození celkem	111 162	112 633	110 631	112 197	101 676	91 455	84 602
Živě narození	110 764	112 231	110 200	111 793	101 299	91 149	84 311
v tom: chlapci	56 817	57 585	56 276	57 179	51 987	46 910	43 391
dívky	53 947	54 646	53 924	54 614	49 312	44 239	40 920
Mrtvě narození	398	402	431	404	377	306	291
Mrtvorozenost (‰)	3,6	3,6	3,9	3,6	3,7	3,3	3,4
Porody celkem	109 519	111 166	109 161	110 793	100 403	90 362	83 565
v tom: jednočetné	107 889	109 705	107 696	109 395	99 138	89 272	82 535
dvojčat	1 617	1 455	1 460	1 392	1 257	1 087	1 023
trojčat	13	6	5	6	8	3	7
Podíl vícečetných porodů (%)	1,5	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2

Narození podle porodní hmotnosti a délky trvání těhotenství

Průměrná porodní hmotnost živě narozených dětí, u nichž byla porodní váha zjištěna, v roce 2024 dosáhla 3 318 g (o 2 gramy méně než v roce 2023). Meziroční pokles průměrné porodní hmotnosti byl zaznamenán pouze u dívek (obr. 4.2), a to o 8 gramů – z 3 255 g v roce 2023 na 3 247 g v roce 2024. Průměrná porodní hmotnost chlapců naopak oproti předchozímu roku mírně vzrostla, a to o 2 gramy – v roce 2024 činila 3 385 g. Srovnání průměrné hmotnosti živě narozených dětí na počátku a na konci uplynulého desetiletí ukazuje na její nárůst o 46 g, o 48 g u chlapců a o 44 g u dívek. Rozdíl průměrných porodních hmotností chlapců a dívek se v uplynulé dekádě pohyboval v rozmezí 125 g (v roce 2022) a 138 g (v roce 2024).

Obr. 4.2 Průměrná hmotnost chlapců a dívek a podíl¹⁾ živě narozených dětí podle hmotnostních kategorií v letech 2015–2024

¹⁾ pouze ze živě narozených dětí se zjištěnou porodní hmotností

Rozložení živě narozených dětí podle hmotnosti zjištěné při narození do intervalů se v průběhu uplynulého desetiletí měnilo jen nepatrně. Nejčastěji se rodily děti s hmotností 3 000–3 499 gramů (38,6 % ze všech živě narozených dětí se zjištěnou porodní hmotností v roce 2024), následovaly děti o váze 3 500–3 999 gramů (29,5 % v roce 2024) a 2 500–2 999 gramů (16,5 % v roce 2024). Novorozenců vážících 4 000 gramů a více bylo 8,7 % v roce 2024, zatímco těch s nízkou porodní hmotností pod 2 500 gramů 6,6 %. Před deseti lety si byly podíly těchto dvou skupin hmotnostních kategorií bližší – v roce 2015 se 7,8 % dětí narodilo s hmotností do 2 500 g a 7,7 % dětí s porodní hmotností 4 000 g a více. Od roku 2016 převažovaly děti s vyšší porodní hmotností a rozdíl mezi těmito dvěma hmotnostními kategoriemi novorozenců se až do roku 2021 zvyšoval (z 0,2 p. b. v roce 2016 na 2,3 p. b. v roce 2021). V roce 2022 se snížil podíl 4kilových a

těžších dětí a podíly těchto dvou hmotnostních kategorií dětí se sblížily (rozdíl činil 1,7 p. b.). V letech 2023 a 2024 se vrátil na úroveň 2,1.

To, s jakou hmotností se dítě narodí, úzce souvisí s délkou trvání těhotenství. S prodlužující se délkou těhotenství narůstá i průměrná porodní hmotnost (tab. 4.2). Průměrná porodní hmotnost dětí narozených do 36. dokončeného týdne dosahovala v průměru za posledních deset let 2 255 g, 2 900 g u dětí narozených ve 37. dokončeném týdnu a více než 3 500 g ve 41. dokončeném týdnu a později.

Struktura živě narozených dětí podle délky trvání těhotenství se v průběhu posledních deseti let příliš neměnila. Nejčastěji se děti rodily ve 40. dokončeném týdnu těhotenství (tj. přesná délka těhotenství 40 týdnů + 0 dní až 40 týdnů + 6 dní), a to zhruba ve 30 % (tab. 4.2). Přibližně čtvrtina dětí se narodila ve 39. dokončeném týdnu těhotenství (tj. přesná délka těhotenství 39 + 0 dní až 39 týdnů + 6 dní), mezi 15–16 % ve 41. dokončeném týdnu a mezi 13–15 % ve 38. dokončeném týdnu.

Tab. 4.2 Podíly¹⁾ živě narozených dětí podle délky trvání těhotenství a průměrná porodní hmotnost živě narozených dětí podle délky trvání těhotenství v letech 2015, 2019 a 2024

Dokončený týden	Délka trvání (dokončené týdny a dny)	Podíl živě narozených dětí podle délky těhotenství (%)			Průměrná hmotnost (g)		
		2015	2019	2024	2015	2019	2024
-36	do 36+6	7,5	6,9	6,8	2 215	2 239	2 318
37	37+0 až 37+6	5,6	5,6	6,4	2 904	2 890	2 895
38	38+0 až 38+6	13,6	13,5	15,2	3 137	3 148	3 181
39	39+0 až 39+6	24,7	25,4	26,9	3 318	3 334	3 368
40	40+0 až 40+6	29,9	29,9	28,6	3 449	3 468	3 511
41	41+0 až 41+6	15,7	16,2	14,6	3 554	3 584	3 630
42+	42+0 a déle	3,1	2,5	1,5	3 595	3 617	3 615

¹⁾ pouze ze živě narozených dětí se zjištěnou délkou trvání těhotenství a zjištěnou porodní hmotností

Předčasný porod je definován jako narození dítěte před 37. dokončeným týdnem těhotenství (tzn. do 36 týdnů a 6 dnů)²². Podíl předčasně narozených dětí v období 2015–2021 poklesl ze 7,5 % na 6,6 %. V následujících třech letech se pohyboval v rozmezí 6,7–6,9 %. Riziko předčasného porodu se mimo jiné liší v závislosti na věku rodičky – vyšší riziko mají velmi mladé ženy (mladší 20 let) nebo naopak ty starší (40 a více let), přičemž věk hraje roli zejména u prvorodiček. Byly to právě nejmladší ženy (do 20 let věku), u nichž byl podíl předčasných porodů ve všech letech uplynulé dekády nejvyšší – pohyboval se mezi 10 a 11 %. V letech 2015 a 2016 se nejstarším rodičkám (40letým a starším) předčasně narodilo okolo 10 % dětí, od roku 2017 jejich podíl kolísá mezi 8 a 9 %. U ostatních věkových skupin se podíl předčasně narozených dětí pohyboval v rozmezí 6–8 %.

Tab. 4.3 Podíly¹⁾ předčasně²⁾ narozených dětí podle věku rodičky v letech 2015–2024 (%)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
-19	10,6	10,6	9,7	10,4	10,4	10,0	9,7	10,9	9,7	10,0
20–24	7,9	8,0	8,3	7,5	7,4	7,3	7,0	7,0	6,8	7,1
25–29	7,0	7,4	6,9	6,6	6,6	5,9	6,1	6,7	6,0	6,2
30–34	7,3	6,9	6,8	6,6	6,2	6,2	5,9	6,4	6,3	6,4
35–39	7,8	7,8	7,9	7,1	7,6	6,9	7,0	7,4	7,6	7,3
40+	9,5	10,0	8,0	8,5	8,6	8,2	8,4	8,2	8,2	9,0
Celkem	7,5	7,5	7,3	6,9	6,9	6,7	6,6	6,9	6,7	6,8

¹⁾ pouze ze živě narozených dětí se zjištěnou délkou trvání těhotenství

²⁾ Za předčasně narozené je považováno dítě narozené před dokončeným 37. týdnem těhotenství.

²² Dle definice Světové zdravotnické organizace viz: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/preterm-birth>.

Narození podle rodinného stavu matky a pořadí narozeného dítěte

Z pohledu rodinného stavu rodičky dlouhodobě převažují děti narozené vdaným ženám a nejinak tomu bylo i v roce 2024 (tab. 4.4), kdy se vdaným ženám narodila více než polovina (53,0 %) všech živě narozených dětí. Na počátku sledovaného desetiletí pokračoval pokles tohoto podílu z 52,2 % v roce 2015 na historické minimum (51,0 %) v roce 2017, pak do roku 2022 stagnoval mezi 51,5–51,8 %. Od roku 2023 podíl dětí narozených v manželství mírně vzrůstal na hodnotu 53 %. Poslední pokles počtu narozených dětí se mírně více projevil u mimomanželsky narozených dětí (–8 %) než u těch narozených do manželství (–7 %).

Tab. 4.4 Živě narození podle rodinného stavu matky v letech 2015 a 2019–2024

Rodinný stav matky	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Absolutně							
Svobodná	46 887	49 137	48 799	49 950	45 091	39 473	36 412
Vdaná	57 788	58 138	56 792	57 590	52 427	48 224	44 712
Rozvedená	5 911	4 818	4 482	4 140	3 678	3 353	3 085
Ovdovělá	178	138	127	113	103	99	102
Relativně (%)							
Svobodná	42,3	43,8	44,3	44,7	44,5	43,3	43,2
Vdaná	52,2	51,8	51,5	51,5	51,8	52,9	53,0
Rozvedená	5,3	4,3	4,1	3,7	3,6	3,7	3,7
Ovdovělá	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Absolutně se v roce 2024 narodilo vdaným ženám 44 712 dětí, ženám svobodným²³ 36 412 dětí (43,2 %), rozvedenou matku mělo 3 085 dětí (3,7 %) a ovdovělou 102 děti (0,1 %). K meziročnímu nárůstu tak došlo pouze u ovdovělých matek, a to o 3 děti, na relativním zastoupení dětí narozených ovdovělým ženám se to ovšem neprojevilo. Relativně nejvíce se meziročně snížil počet dětí narozených rozvedeným a svobodným matkám, a to o 8 %, vdaným ženám o 7 %.

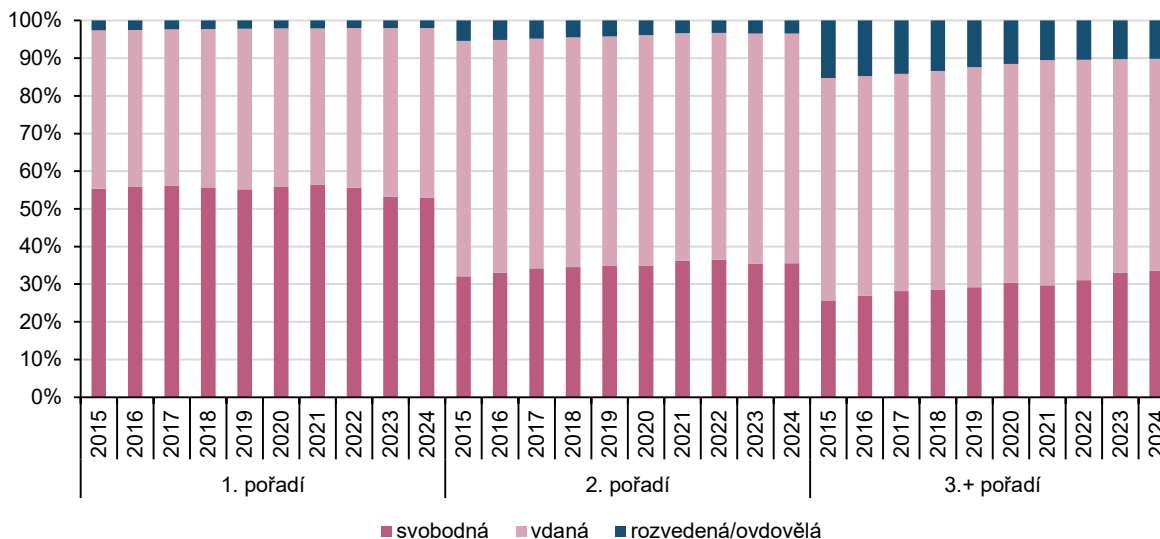
Uplynulé desetiletí se vyznačovalo postupným snižováním podílu dětí narozených rozvedeným ženám, které souviselo s poklesem počtu rozvedených žen v reprodukčním věku²⁴. V roce 2015 se rozvedeným ženám narodilo 5,3 % živě narozených dětí a jejich podíl klesal až na hodnotu 3,6 % v roce 2022. V posledních dvou letech byl na úrovni 3,7 %. Absolutně došlo k poklesu počtu živě narozených dětí rozvedeným matkám téměř o polovinu (z 5 911 na 3 085 dětí). K nejmenšímu snížení došlo u dětí narozených svobodným matkám, a to ze 46 887 dětí v roce 2015 na 36 412 dětí v roce 2024, tj. o 22 %, což souvisí i s průběžným nárůstem podílu svobodných žen v reprodukčním období (ze 46,4 % v roce 2015 na 52,7 % v roce 2024).

Podíly živě narozených dětí v prvním a druhém pořadí se od roku 2018 sblížovaly. Děti narozené ve třetím a vyšším pořadí stabilně po celé desetiletí tvořily 15 % všech živě narozených dětí. Zatímco na počátku uplynulé dekády představovaly prvorozené děti 48 % živě narozených, na její konci to bylo 46 %. Naopak podíl druhorozených dětí se zvýšil z 37 % v roce 2015 na 39 % v roce 2024. Meziročně došlo v roce 2024 k poklesu absolutního počtu živě narozených dětí všech pořadí – nejvíce se pokles projevil u prvorozených (o 9 %), dále u druhorozených (o 7 %) a o 5 % u narozených ve třetím a vyšším pořadí. Oproti roku 2021, po němž došlo k prvnímu výraznému (o 10,5 tis.) snížení počtu živě narozených dětí, se v roce 2024 živě narodilo o čtvrtinu méně dětí – o 26 % méně dětí prvního pořadí, o 24 % méně druhorozených a o 22 % méně dětí narozených ve třetím a vyšším pořadí.

²³ Jedná se o rodinný stav *de iure*, tzn. může se jednat jak o matku samoživitelku, tak o matku žijící s partnerem v nesezdaném soužití.

²⁴ Podíl rozvedených žen v reprodukčním věku poklesl z 11,8 % v roce 2015 na 8,6 % v roce 2024.

Obr. 4.3 Podíly živě narozených podle pořadí a rodinného stavu matky v letech 2015–2024

Struktura dětí podle pořadí se liší podle toho, zda se narodily v manželství či mimo něj. Z celkového počtu živě narozených v manželství jich v roce 2024 bylo 38,8 % prvního pořadí, 45,3 % druhého pořadí a 15,9 % třetího a vyššího pořadí. Zatímco u dětí narozených v manželství tak převažují děti druhého pořadí, u dětí narozených mimo manželství připadá nejvyšší podíl na děti prvního pořadí – 53,4 % v roce 2024. Děti druhého pořadí se mimo manželství narodilo výrazně méně, a to 32,7 %, a třetího a vyššího pořadí 13,9 %. Toto rozdělení se v posledních letech mírně proměnilo, a to vlivem struktury úbytku počtu narozených, který započal v roce 2022. U narozených mimo manželství se snížení počtu narozených mezi lety 2021 a 2024 dotklo nejvíce prvorozených, jejichž počet poklesl o 30 %. O čtvrtinu se snížil počet druhorozených a o 16 % počet narozených ve třetím a vyšším pořadí. Naproti tomu u dětí narozených v manželství byl nejvyšší úbytek zaznamenán u dětí třetího a vyššího pořadí, a to o 27 %. Počet druhorozených narozených v manželství poklesl o 23 % a prvorozených o 19 %.

Tab. 4.5 Živě narození podle pořadí a legitimacy v letech 2015 a 2019–2024

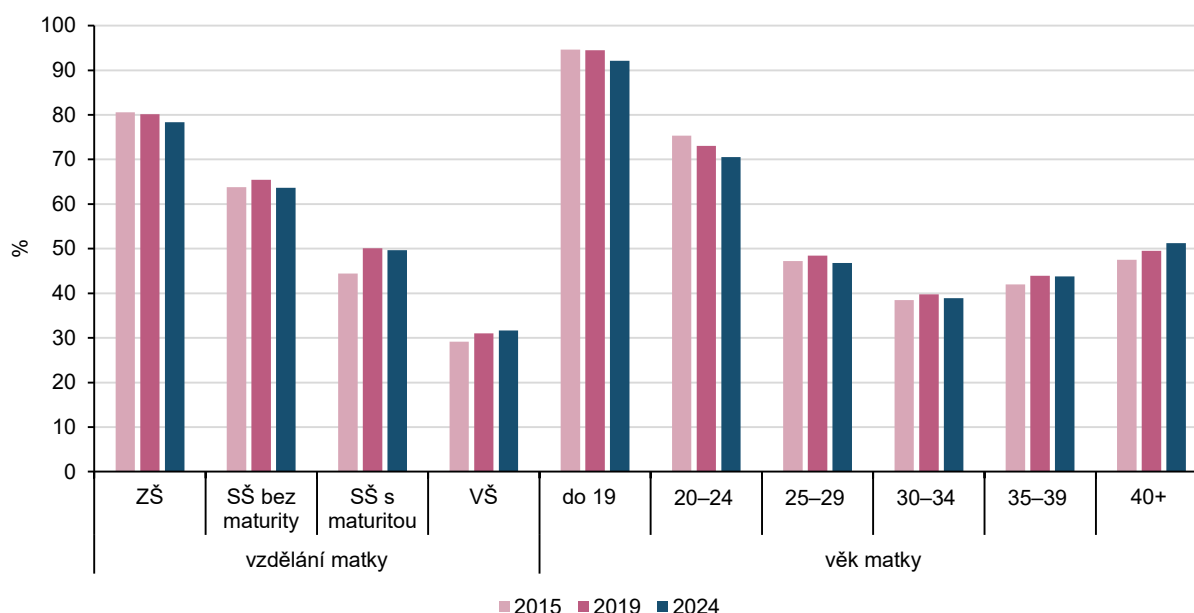
	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Děti 1. pořadí							
Celkem	53 223	53 647	52 414	51 900	46 905	42 165	38 518
v tom: v manželství	22 364	22 890	21 964	21 531	19 910	18 864	17 368
mimo manželství	30 859	30 757	30 450	30 369	26 995	23 301	21 150
Podíl dětí narozených mimo manželství (%)	58,0	57,3	58,1	58,5	57,6	55,3	54,9
Děti 2. pořadí							
Celkem	41 276	42 173	41 432	43 623	39 130	35 658	33 180
v tom: v manželství	25 795	25 653	25 326	26 322	23 585	21 811	20 241
mimo manželství	15 481	16 520	16 106	17 301	15 545	13 847	12 939
Podíl dětí narozených mimo manželství (%)	37,5	39,2	38,9	39,7	39,7	38,8	39,0
Děti 3. a vyššího pořadí							
Celkem	16 265	16 411	16 354	16 270	15 264	13 326	12 613
v tom: v manželství	9 629	9 595	9 502	9 737	8 932	7 549	7 103
mimo manželství	6 636	6 816	6 852	6 533	6 332	5 777	5 510
Podíl dětí narozených mimo manželství (%)	40,8	41,5	41,9	40,2	41,5	43,4	43,7

Uvedené rozdíly se odráží také v hodnotách podílu dětí narozených mimo manželství podle pořadí. Tradičně nejvyšší je u prvorozených dětí, u nichž od roku 2010 převyšuje jednu polovinu. V letech 2015–2022 se pohyboval mezi 57 a 59 %, v posledních dvou letech byl na úrovni 55 %. U druhorozených dětí se mimo manželství rodí zhruba dvě pětiny dětí (v poslední dekádě 38–40 % dětí). Děti narozené mimo manželství představovaly mezi dětmi třetího a vyššího pořadí 40–42 % v letech 2015–2022, v posledních dvou letech se

podíl dětí narozených mimo manželství zvýšil na hodnotu 43,3 %, resp. 43,7 % (tab. 4.5). Při srovnání let 2015 a 2024 podíl dětí narozených mimo manželství vzrostl u druhorozených (o 1,5 p. b.) a narozených ve třetím a vyšším pořadí (o 2,9 p. b.), zatímco u prvorozených došlo k poklesu tohoto podílu, a to o 3,1 p. b.

Jedním z nejvýznamnějších faktorů ovlivňujících podíl dětí narozených mimo manželství je úroveň vzdělání. Čím je úroveň dosaženého vzdělání ženy vyšší, tím nižší je zastoupení mimomanželsky narozených mezi živě narozenými dětmi (obr. 4.4). V roce 2024 se vysokoškolačkám narodilo 31,7 % dětí mimo manželství, středoškolačkám s maturitou 49,7 %, středoškolačkám bez maturity 63,6 % a ženám se základním vzděláním 78,4 %. Ve srovnání s rokem 2015 byl v roce 2024 podíl mimomanželsky narozených dětí nižší u žen se základním vzděláním (o 2,2 p. b.) a u středoškolaček bez maturity (o 0,1 p. b.), a to i přes nárůst v posledním sledovaném roce (o 0,6 p. b., resp. 0,8 p. b.). Naopak vyšší (o 5,2 p. b., resp. 2,5 p. b.) bylo oproti roku 2015 zastoupení dětí narozených mimo manželství v roce 2024 u vysokoškolaček a středoškolaček s maturitou. Podíl mimomanželsky narozených dětí u žen s vysokoškolským vzděláním však v posledních dvou letech klesal (v roce 2024 o 0,3 p. b.), zatímco u žen se středním vzděláním s maturitou došlo v posledním sledovaném roce k mírnému nárůstu (o 0,1 p. b.).

Obr. 4.4 Podíl živě narozených mimo manželství podle vzdělání a věku matky v letech 2015, 2019 a 2024

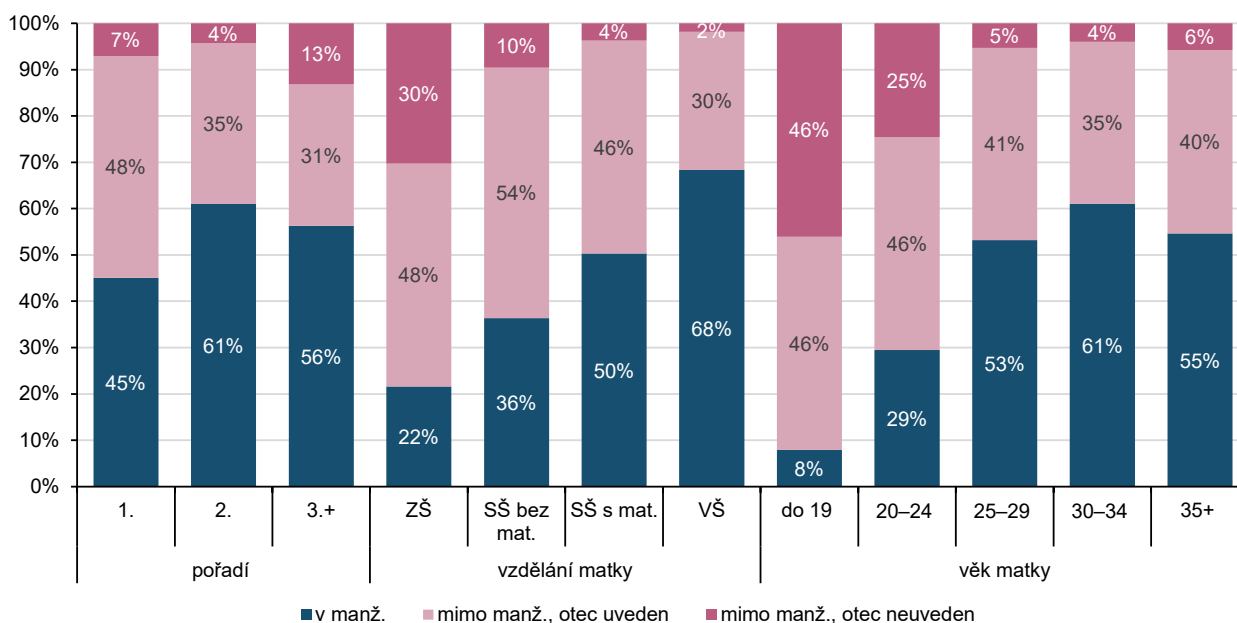
Dalším významným faktorem diferenciací podílu dětí narozených mimo manželství je věk rodičky (obr. 4.4). U nejmladších matek do 19 let je podíl dětí narozených mimo manželství zdaleka nejvyšší. Ve všech letech uplynulé dekády přesahoval hranici 90 %, nejvyšší byl v roce 2021, kdy dosáhl 96,7 %. Výrazně nadprůměrný byl i u matek ve věku 20–24 let. V letech 2014–2021 se pohyboval okolo tří čtvrtin a od roku 2022 byl mírně nižší (69–71 %). Poslední věkovou skupinou, kde tento podíl dosáhl více než poloviny, jsou od roku 2022 40leté a starší matky. Věková skupina rodiček s dlouhodobě nejnižším podílem (kolem dvou pětín) mimomanželsky narozených dětí je skupina matek ve věku 30–34 let. Ze srovnání podílů dětí narozených mimo manželství z let 2015 a 2024 vyplývá, že u žen mladších 30 let došlo k jeho snížení (nejvíce u žen 20–24letých o 4,8 p. b.). U zbylých tří věkových skupin bylo naopak zaznamenáno zvýšení podílu, přičemž s rostoucím věkem se zvyšoval i nárůst podílu od 0,4 p. b. u žen ve věku 30–34 let do 3,7 p. b. u 40letých a starších žen. Oproti tomu meziročně se zastoupení mimomanželsky narozených dětí snížilo ve všech věkových kategoriích s výjimkou 20–24 let, kde došlo ke zvýšení o 1,8 p. b.

Údaje o otci jsou u dětí narozených v manželství na hlášení o narození vždy uvedené, zatímco u dětí narozených mimo manželství tomu tak není. V roce 2024 údaje o otci nebyly uvedeny u 5 782 dětí, což

představovalo 6,9 % z celkového počtu živě narozených dětí, resp. 14,6 % z dětí narozených mimo manželství. V roce 2015 tyto podíly dosáhly 8,1 % z celkového počtu živě narozených dětí, respektive 16,9 % z narozených mimo manželství.

Podíl (ne)uvedených údajů o otci dítěte je ovlivněn zejména nejvyšším dokončeným vzděláním ženy a věkem rodičky. V roce 2024 chyběla informace o otci dítěte u 38,6 % dětí narozených nevdaným matkám se základním nebo nižším vzděláním. Výše tohoto podílu klesá s rostoucí úrovní vzdělání matek a u vysokoškolsky vzdělaných žen činila pouze 5,9 %. Podle věku jsou nejvyšší podíly nevyplněných údajů o otci evidovány u nejmladších matek (do 19 let), v jejichž případě informace o otci dítěte nebyla v roce 2024 uvedena u 50,0 % živě narozených dětí mimo manželství. Naopak nejnižší byl tento podíl u rodiček ve věku 25 až 34 let, a to kolem jedné desetiny (10,3 % u 30–34letých a 11,3 % u 25–29letých). Z hlediska pořadí narození se u dětí prvního a druhého pořadí uvádějí údaje o otci častěji než u dětí vyššího pořadí – nevyplněné informace o otci byly u 12,9 % prvorozených dětí, 10,8 % druhorozených dětí a 30,2 % dětí třetího a vyššího pořadí.

Obr. 4.5 Podíl živě narozených v manželství a mimo manželství s (ne)uvedeným otcem podle pořadí, vzdělání a věku matky v roce 2024

Úhrnná plodnost a míry plodnosti podle věku matky

Počátek poslední dekády se nesl v duchu pokračujícího růstu úhrnné plodnosti, který vyvrcholil v roce 2018 na hodnotě 1,71 dítěte na jednu ženu, na které se plodnost udržela ještě následující dva roky. V roce 2021 se zvýšila na 1,83 dítěte na ženu a poté následoval v letech 2022 a 2023 výrazný pokles (o 11 %, resp. 10 %), který v o něco menší míře (o 6 %) pokračoval i v roce 2024 (tab. 4.6). Nárůst úhrnné plodnosti mezi lety 2021 a 2022 byl umocněn změnami v počtu žen v reprodukčním věku²⁵. Úhrnná plodnost v roce 2024 činila 1,37 dítěte na jednu ženu, což představovalo o čtvrtinu nižší úroveň plodnosti než v roce 2021 a o 13 % nižší než na počátku desetiletí. Obdobně se v posledních deseti letech vyvíjela i čistá míra reprodukce²⁶. Ta mezi roky 2015 a 2018 vrostla z hodnoty 0,76 na hodnotu 0,83, na které stagnovala další

²⁵ V roce 2021 proběhlo sčítání lidu, domů a bytů, na jehož základě byla provedena korekce počtu obyvatel. U žen v reprodukčním věku (15–49 let) došlo oproti roku 2020 meziročně k poklesu o 83 tisíc žen, což částečně podpořilo zvýšení hodnoty ukazatele. V roce 2022 zasáhla Česko migrační vlna uprchlíků z Ukrajiny, která zahrnovala především ženy v produktivním věku a děti, což naopak mírně přispělo k poklesu úrovně plodnosti.

²⁶ Čistá míra reprodukce vyjadřuje průměrný počet dívek narozených jedné ženě, které se při zachování měř plodnosti a úmrtnosti daného roku dožijí věku své matky při porodu. Úroveň 1,0 přitom znamená, že je zajištěna alespoň prostá reprodukce populace. Hodnoty 1,0 nebo vyšší bylo naposledy dosaženo v roce 1979 (1,08).

dva roky, v roce 2021 se zvýšila na 0,89, ze které během následujících tří let spadla na úroveň 0,66 narozené dívky jedné ženě v roce 2024.

Dvě třetiny celkové plodnosti připadají na ženy ve věku 25–34 let a na zbývající jedné třetině plodnosti se společně podílí ženy do 25 let věku a ve věku 35 let a více. Zatímco na počátku sledované dekády byla váha plodnosti těchto dvou skupin obdobná, na jejím konci se jazýček pomyslných vah významně přiklonil ke starší věkové skupině. V celém posledním desetiletí byla v rámci pětiletých věkových skupin nejvyšší intenzita plodnosti 30–34letých žen, která však jen mírně převyšovala úroveň plodnosti žen ve věku 25–29 let. V roce 2024 připadlo v průměru na tisíc žen ve věku 30–34 let 91 živě narozených dětí a na tisíc žen ve věku 25–29 let 88 narozených (tab. 4.6). Vzájemně poměrně blízké si byly i míry plodnosti ve skupinách žen 20–24letých a 35–39letých. V letech 2015–2017 byla mírně vyšší plodnost ve věku 20–24 let, od roku 2018 se vyšší hodnota plodnosti přenesla do věkové skupiny 35–39letých. V posledních čtyřech letech se rozdíl mezi oběma věkovými skupinami zvýšil (činil 8–11 dětí na tisíc žen). Obdobná situace se týkala i měr plodnosti na obou krajích věkového spektra rodiček – až do roku 2018 (včetně) měly mírně vyšší plodnost dívky 15–19leté než ženy 40–44leté, v roce 2019 se úroveň plodnosti těchto dvou skupin žen vyrovnala a od roku 2020 převyšovala plodnost starších žen plodnost náctiletých dívek. V roce 2024 připadlo na tisíc dívek ve věku 15–19 let 6 živě narozených dětí, zatímco na tisíc 40–44 letých žen to bylo 10 dětí.

Tab. 4.6 Ukazatele plodnosti v letech 2015 a 2019–2024

	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Úhrnná plodnost ¹⁾	1,57	1,71	1,71	1,83	1,62	1,45	1,37
Čistá míra reprodukce ²⁾	0,79	0,83	0,83	0,89	0,78	0,70	0,66
Míry plodnosti ³⁾ podle věku matky							
15–19	11,7	9,9	9,3	8,1	7,2	6,2	5,7
20–24	45,5	49,7	49,7	47,6	42,7	37,7	34,5
25–29	97,0	107,9	108,8	117,6	105,0	94,7	87,5
30–34	106,3	111,4	110,4	122,5	106,2	95,4	90,8
35–39	45,3	52,5	53,3	58,7	51,5	45,9	43,8
40–44	8,4	9,9	10,2	10,9	10,7	9,7	9,8
45–49	0,4	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
Průměrný věk žen při narození dítěte	30,0	30,2	30,2	30,4	30,4	30,4	30,5

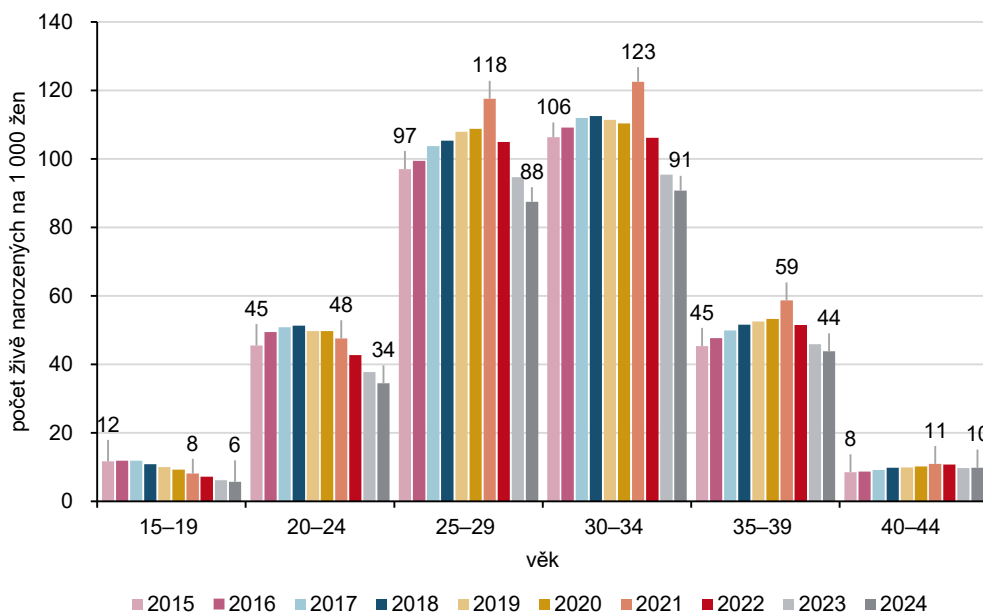
¹⁾ průměrný počet živě narozených dětí jedné ženě reprodukčního věku (15–49 let) za předpokladu zachování měr plodnosti daného roku po celé reprodukční období ženy.

²⁾ Průměrný počet živě narozených dívek jedné ženě reprodukčního věku (15–49 let), které by se při úrovni plodnosti a úmrtnosti daného roku dožily věku svých matek při porodu.

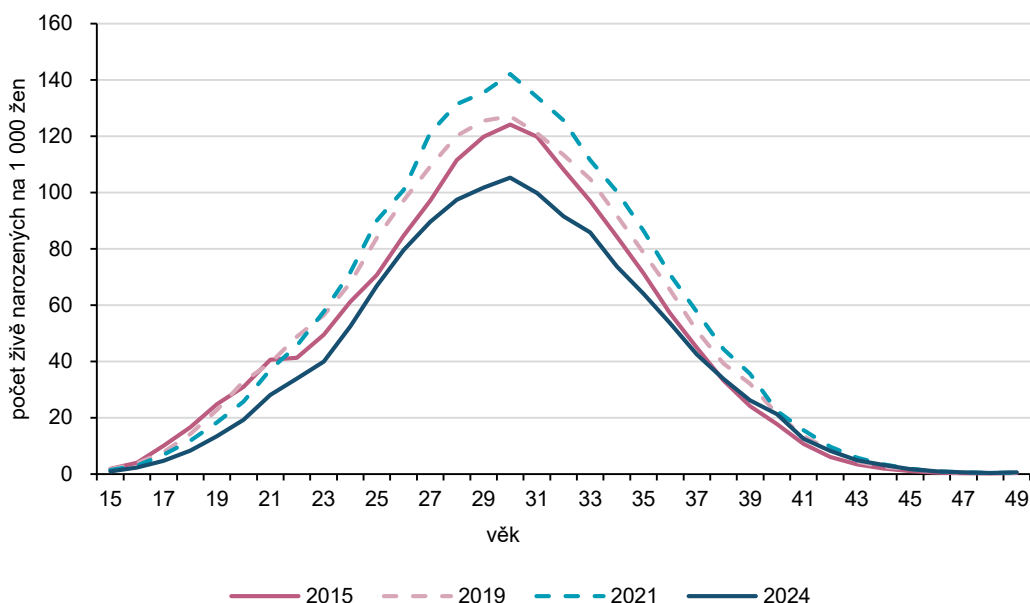
³⁾ poměr počtu živě narozených dětí ženám daného věku a počtu žen v daném věku, vyjádřeno na 1 000 žen středního stavu

Z hlediska pětiletých věkových skupin došlo mezi počátkem a koncem sledovaného desetiletí ke snížení plodnosti ve všech skupinách žen do 39 let věku. Nejvyšší relativní pokles byl zaznamenán u nejmladších rodiček (do 19 let), a to o více než polovinu. Plodnost v této věkové skupině klesala výrazně již od roku 2018. O necelou čtvrtinu se snížila intenzita plodnosti ve věkové skupině 20–24letých žen, jež klesá od roku 2021. Snížení intenzity plodnosti o 15 % bylo zaznamenáno ve věkové skupině 30–34 let, o desetinu nižší byla plodnost u 25–29letých žen a k nejmenšímu (3%) poklesu došlo ve věkové skupině 35–39letých žen. S výjimkou dvou nejmladších věkových skupin (15–19 a 20–24 let) bylo vrcholu intenzity plodnosti dosaženo v roce 2021. Během následujících tří let došlo ke snížení plodnosti ve všech věkových skupinách. Nejvyšší snížení zaznamenaly dvě nejmladší věkové skupiny (15–19 a 20–24 let), a to 29, resp. 28 %. K největšímu poklesu intenzity plodnosti došlo u těchto skupin mezi lety 2022 a 2023 (o 14, resp. o 12 %). U žen ve věkových skupinách 25–29 let, 30–34 let a 35–39 let byl nejvyšší propad zaznamenán mezi lety 2021 a 2022 (o 11, 13, resp. 12 %), celkově se u těchto žen snížila plodnost v posledních třech letech o čtvrtinu. Plodnost 40–44letých žen se mezi lety 2021 a 2022 snížila jen nepatrně (o 1 %), následoval 10% pokles a v posledním roce došlo k mírnému nárůstu (o 1 %). Intenzita plodnosti 45–49 letých žen se snížila mezi lety 2021 a 2022 o 8 %, v dalších letech se plodnost v této věkové skupině zvyšovala, a to o 3, resp. 2 %.

Obr. 4.6 Míry plodnosti v pětiletých věkových skupinách¹⁾ v letech 2015–2024

¹⁾ Míra plodnosti ve věkové skupině je vypočtena jako poměr celkového počtu živě narozených dětí ženám daného věku a celkového počtu žen v daném věku (na tisíc žen).

Obr. 4.7 Míry plodnosti podle věku matky v letech 2015, 2019, 2021 a 2024

Z pohledu jednoletých měr plodnosti příslušela nejvyšší intenzita plodnosti ženám ve věku 29 (roky 2020, 2022, 2023) či 30 let (v letech 2015–2019, 2021 a 2024). V letech 2015–2020 a 2022 dosahovala hodnoty 124–129 dětí na tisíc žen, v roce 2021 dokonce 142, zatímco v roce 2023 poklesla na necelých 112 dětí a v roce 2024 na 105 dětí na tisíc žen. Ve srovnání s rokem 2015 byla intenzita plodnosti v roce 2024 vyšší od věku 38 let. V ostatních věcích poklesla, relativně nejvíce u matek mladších 21 let (o třetinu až polovinu).

Průměrný věk žen při narození dítěte se v posledních deseti letech zvyšoval jen zvolna, a to z 30,0 let v roce 2015 na 30,5 let v roce 2024, tedy o půl roku. Po třech letech stagnace na hodnotě 30,4 došlo meziročně k mírnému nárůstu.

Průměrný věk otce při narození dítěte²⁷ se v období 2015–2024 pohyboval v rozpětí 33,5–33,7 roku. Z hlediska pětiletých věkových skupin se děti nejčastěji rodily otcům ve věku 30–34 let, v posledních čtyřech letech z více než třetiny. Druhou nejčastější věkovou kategorií otců byli otcové ve věku 35–39 let, jejichž podíl se pohyboval okolo jedné čtvrtiny. Zhruba pětinu tvořili otcové ve věku 25–29 let a desetinu pak otcové 40–44letí. Podíl otců 45letých a starších postupně v průběhu poslední dekády rostl, a to ze 4,1 % v roce 2015 na 6,1 % v roce 2024. Od roku 2019 převyšoval podíl dětí narozených 45letým a starším otcům podíl dětí narozeným otcům ve věku 20–24 let. Ten se mezi roky 2015 a 2024 mírně snížil o 1 p. b. na 4,3 %. Podíl dětí narozených otcům mladších 20 let se v minulém desetiletí udržoval na nízké úrovni 0,3–0,4 %.

Tab. 4.7 Průměrný věk otce při narození dítěte, průměrný věkový rozdíl rodičů a podíly živě narozených podle věkového rozdílu rodičů v letech 2015 a 2019–2024

	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Průměrný věk otce ¹⁾	33,6	33,5	33,5	33,6	33,6	33,6	33,7
Průměrný věkový rozdíl mezi rodiči	4,3	4,3	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
	Podíl živě narozených podle věku rodičů (%) ²⁾						
Otec mladší	18,4	19,2	19,0	19,1	18,8	18,9	18,8
Stejně staří rodiče	10,3	10,6	10,8	10,9	10,8	11,0	11,0
Otec starší	71,3	70,2	70,2	70,0	70,4	70,0	70,3

¹⁾ vypočítaný z rozložení specifických měr (očištěn od vlivu změn věkového složení)

²⁾ pouze ze živě narozených dětí s uvedeným otcem

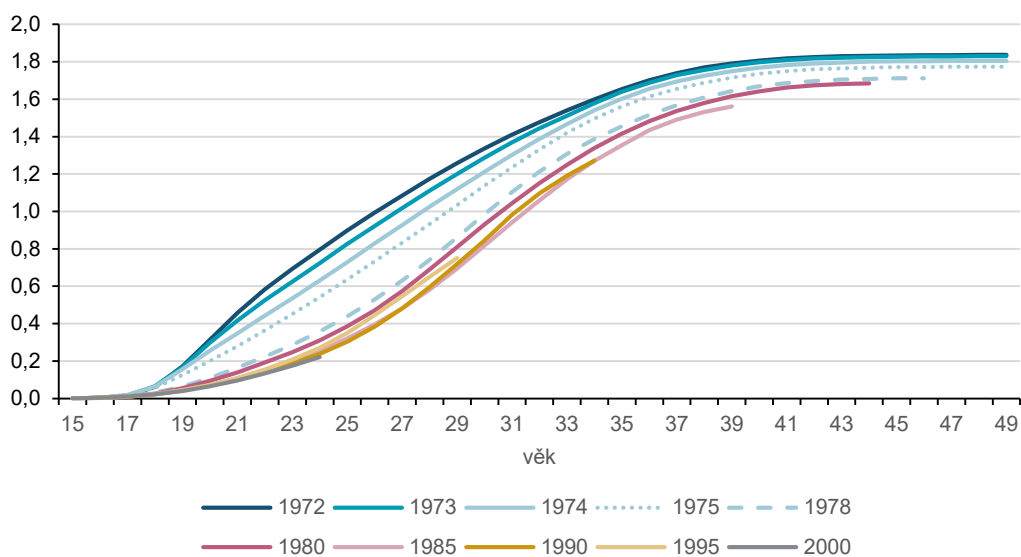
Zhruba desetina rodičů byla při narození jejich potomka stejně stará, u 70 % narozených byl otec starší než matka a necelá jedna pětina dětí měla otce mladšího než matku (tab. 4.7). Průměrný věkový rozdíl mezi matkou a otcem byl v uplynulém desetiletí stabilní – na úrovni 4,2–4,3 roky, v manželství byl průměrný věkový rozdíl rodičů o něco nižší (3,8–3,9 let), zatímco u dětí narozených mimo manželství se pohyboval mezi 4,6–4,8 roky. Nejvyšší věkový rozdíl, kdy byla matka o 25 let starší než otec, byl zaznamenán v roce 2018 a v případě staršího otce se jednalo o rozdíl 55 let, jež byl registrován v roce 2017.

Kohortní plodnost

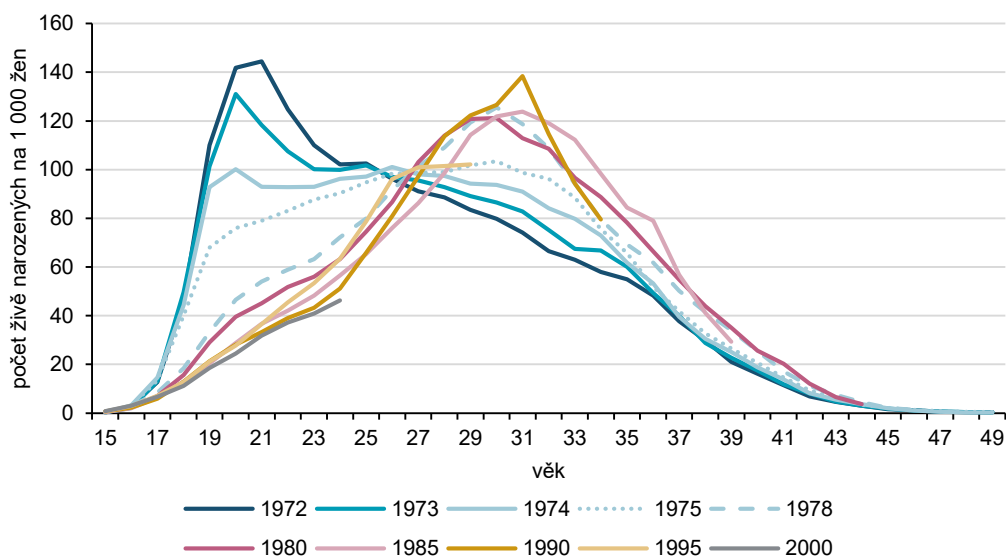
Kohortní (generační) plodnost neboli plodnost podle ročníku narození ženy udává průměrný počet dětí narozených ženám dané generace (a daného věku). Jedná-li se o průměrný počet dětí narozených ženám dané generace za celé jejich reprodukční období (tj. ve věku 15–49 let), nazývá se konečnou plodností. Obvykle se tyto ukazatele konstruuji na základě dat ze sčítání lidu, zde jsou výsledky založené na každoročních počtech narozených a stavech žen podle ročníku narození. Oproti úhrnné plodnosti, která odráží úroveň plodnosti v daném roce a zahrnuje plodnost žen různých generací, je ukazatel konečné plodnosti stabilnější. Pro výpočet konečné plodnosti byla data dostupná pouze za několik generací v první polovině 70. let (1972–1975), neboť poslední generace žen, která v roce 2024 dosáhla věku 49 let, byla generace žen narozených v roce 1975. Nicméně i na těchto datech se podařilo zachytit významnou změnu v úrovni generační plodnosti, kdy průměrný počet dětí narozených jedné ženě do určitého věku (obr. 4.8) byl výrazně vyšší u žen narozených v letech 1972 a 1973, oproti ženám narozeným v následujících generacích, což se odrazilo i v nižší konečné plodnosti, která pro ročníky 1972–1973 nabyla hodnot 1,84, resp. 1,83, zatímco ženy narozené v letech 1974 a 1975 dosáhly konečné plodnosti 1,80, resp. 1,77 dítěte na ženu.

²⁷ Počítaný stejně jako průměrný věk matky z rozložení věkově specifických měr (počet živě narozených v daném věku otce ke střednímu stavu mužů v daném věku). Tato metoda je očištěna od vlivu velikosti kohorty.

Obr. 4.8 Průměrný počet dětí narozených 1 ženě do daného věku podle ročníku narození (vybrané generace)

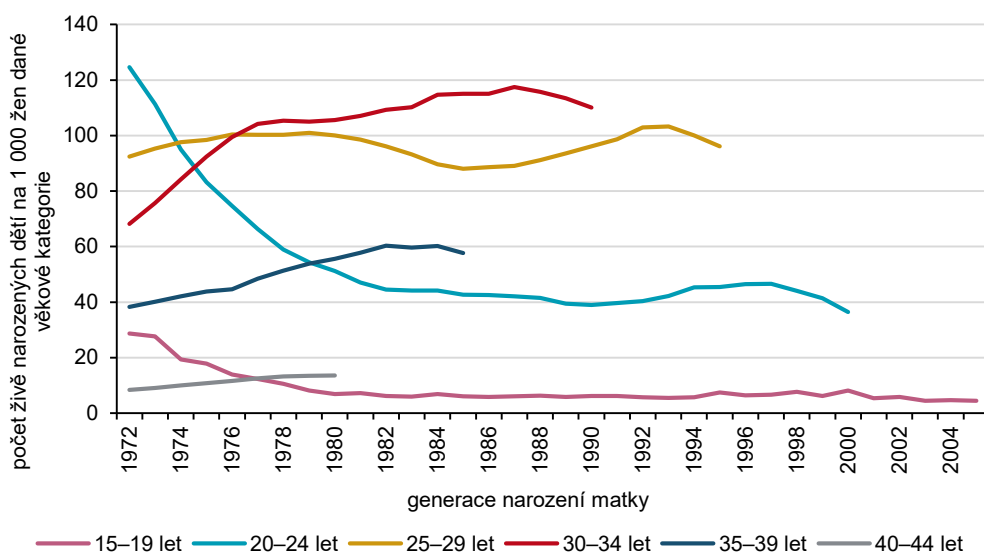
Zároveň došlo k posunu vrcholu plodnosti do vyššího věku (obr. 4.9). Zatímco u generací žen 1972–1973 vrcholila ve věku 20–21 let (144, resp. 131 dětí na 1 000 žen), generace 1974 byla „přechodová“ se dvěma vrcholy v úrovni plodnosti – ve věku 20 let (100 dětí na 1 000 žen) a 26 let (101 dětí na 1 000 žen), u žen narozených v letech 1975–1992 byla nejvyšší míra plodnosti ve věku 29–31 let (103–140 dětí na 1 000 žen; s výjimkou generace 1989, kdy bylo vrcholu dosaženo až ve věku 32 let (130 dětí na 1000 žen)).

Obr. 4.9 Míry plodnosti podle ročníku narození a věku matky (vybrané generace)

Z hlediska 5letých věkových skupin došlo u generací žen narozených do roku 1980 k výraznému poklesu plodnosti v mladším věku. Plodnost ve věkové skupině 15–19 let byla v generaci žen narozených v roce 1972 na úrovni 29 živě narozených dětí na 1 000 žen, zatímco ženy narozené v roce 1980 ve věku 15–19 let v průměru porodily 7 dětí na 1 000 žen, pokles byl tedy více než o tři čtvrtiny. Mezi 4 a 8 dětmi na tisíc žen se pohybovala plodnost i u následujících generací. Generaci žen narozených v roce 1972 se ve věku 20–24 let v průměru narodilo 125 dětí na tisíc žen, zatímco u žen narozených v roce 1980 to bylo 51 dětí. V dalších generacích byla plodnost v této věkové skupině mezi 36 a 47 dětmi na tisíc žen. U generací žen 1973 až 1982 se ve věku 25–29 let rodilo na tisíc žen v průměru 95–101 dětí, v generacích 1983–1989 to bylo o něco méně, a to 88 až 94 děti. U generací první poloviny 90. let došlo k oživení plodnosti v této věkové kategorii,

u generací 1992 až 1994 průměrný počet živě narozených dětí na tisíc žen této věkové kategorie přesáhl stovku a vývoj příštích let ukáže, zda u těchto generací plodnost ve věku 30–34 let přesáhne tu ve věku 25–29 let. Plodnost v ostatních věkových skupinách měla rostoucí trend. Ve věku 30–34 let se generaci žen narozených v roce 1972 narodilo v průměru 68 dětí na tisíc žen, v generaci 1990 to bylo 110 dětí. Vrcholu však v této věkové skupině dosáhly generace 1984–1988 se 115–117 dětmi na 1 000 žen. Ve věku 35–39 let se tisíci ženám narozeným v roce 1972 narodilo průměrně 38 dětí, ženám z generace 1985 pak 58. Postupně mírně rostl i průměrný počet dětí narozených ženám ve věku 40–44 let – zatímco v generaci žen narozených v roce 1972 se tisíci ženám narodilo 8 dětí, v generacích 1977–1980 to bylo 13–14 dětí. Nejvyšší intenzita plodnosti se tak postupně přesunula z věkové skupiny 20–24 let v generacích 1972–1973, do věkové skupiny 25–29 let v generacích 1974–1976 až do věku 30–34 let v mladších generacích (1977 a dále).

Obr. 4.10 Míry plodnosti podle ročníku narození a věkové skupiny matky

Plodnost žen podle pořadí narozeného dítěte

Ve srovnání s rokem 2015 jsou nižší úhrnné plodnosti všech pořadí, relativně nejvíce u prvního pořadí (0,79 dítěte v roce 2015 vs. 0,65 dítěte v roce 2024, tj. o 17 % méně; tab. 4.8). Druhý nejvyšší pokles zaznamenala úhrnná plodnost dětí narozených ve třetím a vyšším pořadí (z 0,21 v roce 2015 na 0,19 v roce 2024, tj. o 10 %) a nejméně se snížila intenzita plodnosti u druhorozených dětí (z 0,57 na 0,53, tzn. o 8 %).

Úhrnná plodnost prvního pořadí rostla zejména na počátku sledované dekády – do roku 2017 se zvýšila na 0,86 dítěte na jednu ženu. Na úrovni 0,85–0,86 pak zůstala v následujících třech letech a v roce 2021 vzrostla na 0,88 (meziročně o 4 %), což byl nejnižší nárůst zaznamenaný v tomto roce v rámci pořadí narození dítěte (u druhorozených a narozených v třetím a vyšším pořadí byl nárůst vyšší). Od té doby rychlým tempem klesala, a to o 12 % v roce 2022, o 10 % v roce 2023 a o 7 % v roce 2024. Oproti roku 2021 byla úhrnná plodnost prvního pořadí v roce 2024 nižší o 26 %.

Úhrnná plodnost druhého pořadí se postupně zvyšovala až do roku 2018, kdy dosáhla 0,62 dítěte na jednu ženu a na této úrovni zůstala ještě další dva roky. V roce 2021 vzrostla na 0,69, což představovalo nejvyšší relativní nárůst v rámci pořadí narození dítěte, a to o 12 %. Následující rok došlo obdobně jako u prvorozených k 12% poklesu následovanému 9% snížením v roce 2023 a 5% v roce 2024. Ve srovnání s hodnotou dosaženou v roce 2021 se hodnota úhrnné plodnosti druhého pořadí snížila téměř o čtvrtinu (o 24 %).

Úhrnná plodnost třetího a vyššího pořadí v období let 2015–2021 postupně rostla, a to až na hodnotu 0,25 dítěte na jednu ženu v roce 2021, a stejně jako u nižších pořadí následovala série meziročních poklesů,

a to o 8 %, 13 % a nakonec o 3 %. Pokles intenzity plodnosti třetího a vyššího pořadí činil 23 % mezi roky 2021 a 2024.

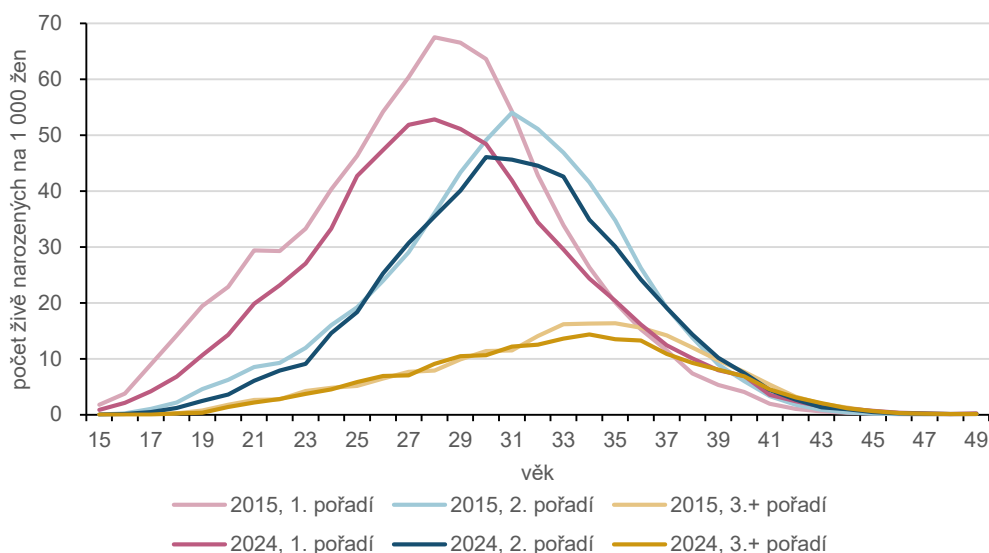
Z pohledu pětiletých věkových skupin (tab. 4.8) je plodnost prvního pořadí nejvyšší u žen ve věkové skupině 25–29 let, u ostatních pořadí pak ve skupině 30–34 let, a tato situace se po celé poslední desetiletí neměnila. Změnily se však výše dosahovaných měr plodnosti podle pořadí v těchto věkových skupinách. Maximální hodnoty věkově specifických měr plodnosti se v roce 2024 dostaly pod úroveň z roku 2015 u všech pořadích, a to o 17, 12, resp. 9 %.

Tab. 4.8 Ukazatele plodnosti podle pořadí dítěte a věku matky v letech 2015, 2019–2024

Ukazatel, pořadí		2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Úhrnná plodnost:	1. pořadí	0,79	0,85	0,85	0,88	0,78	0,70	0,65
	2. pořadí	0,57	0,62	0,62	0,69	0,61	0,55	0,53
	3.+ pořadí	0,21	0,23	0,24	0,25	0,23	0,20	0,19
Průměrný věk matek při narození dítěte:	1. pořadí	28,2	28,5	28,5	28,8	28,8	28,9	29,0
	2. pořadí	31,2	31,3	31,3	31,4	31,4	31,4	31,4
	3.+ pořadí	33,4	33,4	33,3	33,4	33,4	33,2	33,1
Míry plodnosti v pětiletých věkových skupinách (na 1 000 žen)								
1. pořadí:	15–19	9,8	8,2	7,7	6,7	5,9	5,1	4,8
	20–24	31,5	34,1	34,2	32,4	28,8	25,5	23,4
	25–29	59,1	65,6	65,3	69,2	60,8	54,2	49,3
	30–34	43,9	45,5	45,3	49,3	42,8	38,2	35,4
	35–39	11,7	14,7	15,1	16,6	15,0	13,7	13,3
	40–44	1,7	2,3	2,3	2,6	2,8	2,7	3,0
	45–49	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3
2. pořadí:	15–19	1,7	1,6	1,3	1,2	1,1	0,9	0,8
	20–24	10,7	11,8	11,8	11,6	10,6	9,4	8,2
	25–29	30,5	34,2	34,8	39,5	35,3	32,5	30,3
	30–34	48,5	50,9	49,9	56,8	48,7	43,9	42,6
	35–39	20,2	23,0	23,5	26,2	22,6	20,5	19,5
	40–44	2,6	3,4	3,5	3,9	3,6	3,4	3,3
	45–49	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
3.+ pořadí:	15–19	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
	20–24	3,3	3,8	3,7	3,6	3,3	2,8	2,9
	25–29	7,4	8,2	8,8	8,9	8,9	8,0	7,9
	30–34	13,9	15,0	15,1	16,5	14,7	13,3	12,7
	35–39	13,5	14,8	14,8	15,8	13,9	11,6	11,0
	40–44	4,1	4,2	4,3	4,4	4,3	3,6	3,5
	45–49	0,2	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3

Pozn.: barevně označeny nejvyšší míry plodnosti pro dané pořadí v daném roce

V jednoletém věkovém detailu (obr. 4.11) byla v celé uplynulé dekádě míra plodnosti prvního pořadí maximální u žen ve věku 28 (v roce 2024 šlo o 53 prvorozených dětí na tisíc žen) nebo 29 let s výjimkou roku 2020, kdy maximum připadlo již na ženy 27leté. Srovnání měr plodnosti podle věku mezi rokem 2015 a 2024 ukazuje snížení měr plodnosti u prvorodiček mladších 35 let. Matky 35leté a starší si i přes celkový pokles plodnosti v posledních třech letech udržely v roce 2024 vyšší míry plodnosti než v roce 2015. Nejvyšší úroveň plodnosti druhého pořadí byla zaznamenávána ve věku 31 nebo 32 let kromě posledních dvou let, kdy se objevila již ve 30 letech (47, resp. 46 ‰ v roce 2023, resp. 2024), u třetího či vyššího pořadí pak ve věku 34 nebo 35 let (v roce 2024 14 ‰ u 34letých). V případě druhorozených dětí se oproti počátku poslední dekády snížila plodnost matek do 26 let a pak ve věku 28–37 let. Nad úroveň plodnosti z roku 2015 se udržela plodnost druhorodiček ve věku 26 a 27 let a u 38letých a starších žen.

Obr. 4.11 Míry plodnosti podle věku matky a pořadí dítěte v letech 2015 a 2024

Průměrný věk žen při narození dítěte mezi roky 2015 a 2024 absolutně i relativně nejvíce vzrostl u prvorodiček, a to o 0,8 roku z 28,2 na 29,0 let (tab. 4.8). Průměrný věk matek-druhorodiček se ve stejném období mírně zvýšil z 31,2 na 31,4 let, na této úrovni se drží poslední čtyři roky. Průměrný věk matek při narození dítěte třetího a vyššího pořadí se mezi roky 2015 a 2022 pohyboval v rozmezí 33,3–33,4 let a poslední dva roky meziročně mírně klesal, a to na 33,2 let v roce 2023 a 33,1 let v roce 2024.

Plodnost žen podle rodinného stavu

Profil věkově specifických měr plodnosti se liší v závislosti na rodinném stavu ženy²⁸. Specifické míry plodnosti svobodných žen nejprve od nejmladších věků postupně rostou, maximálních hodnot dosahují kolem 30. roku věku (69 dětí na tisíc žen ve věku 30 let v roce 2024) a poté mají s věkem klesající tendenci. U vdанých žen je typická vyšší intenzita plodnosti u mladších žen – zhruba do 20 let věku, neboť vstup do manželství (pokud k němu dojde) bývá v nízkém věku často spjat s těhotenstvím ženy²⁹. Poté míry plodnosti vdанých žen oscilují na podobné úrovni a ve věku 26–28 let dosáhnou lokálního vrcholu, od něhož s rostoucím věkem intenzita plodnosti klesá. Zhruba od 30 let věku se tak plodnost žen vdанých a svobodných postupně sblíží a po 35. roce věku je již rozdíl v jejich intenzitě malý (obr. 4.12).

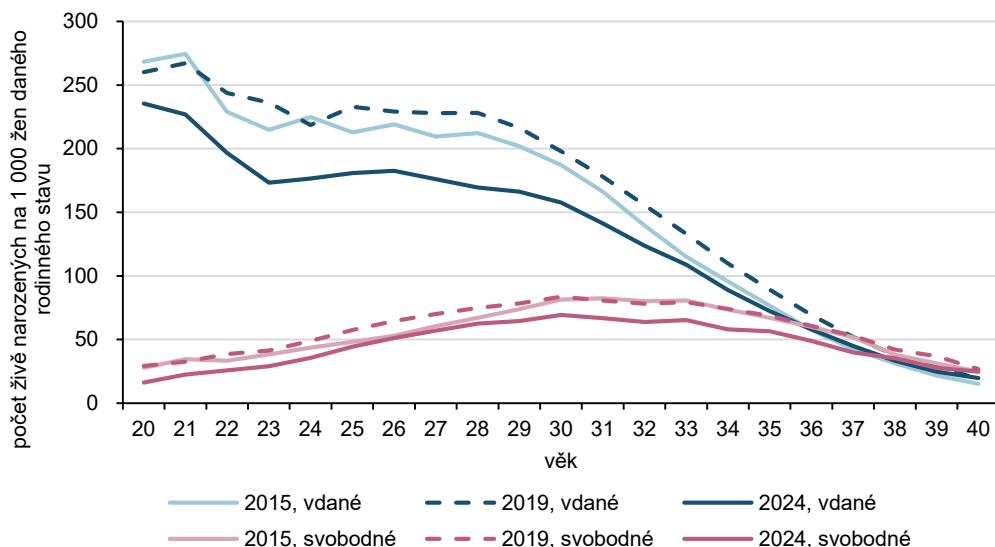
Srovnání měr plodnosti podle věku vdанých a svobodných žen mezi roky 2015 a 2024 ukázalo, že u svobodných žen do věku 40 let se intenzita plodnosti snížila, zatímco u starších se naopak zvýšila. U vdанých žen byl zaznamenán pokles měr plodnosti ve věku 19–35 let a 49 let, v ostatních věcích byla intenzita plodnosti v roce 2024 vyšší než v roce 2015. Z pětiletých věkových skupin relativně nejintenzivněji poklesla míra plodnosti svobodných žen do 20 let věku, a to více než o polovinu, téměř o 30 % se snížila míra plodnosti svobodných žen ve věku 25–29 let. O necelou pětinu nižší byla intenzita plodnosti svobodných žen ve věkových skupinách 30–34 let a 35–39 let, u vdанých žen takto poklesla intenzita plodnosti ve skupinách a 20–24 let a 25–29 let u žen vdанých. Pokles o desetinu byl zaznamenán u svobodných žen ve věku 15–19 let a 30–34 let. O 6–7 % se snížila plodnost svobodných žen ve věku 25–29 let a 40–44 let. Naopak nejvyšší nárůst byl dosažen v nejstarší věkové skupině (45–49 let), a to jak u svobodných (o dvě třetiny), tak u vdанých (o více než polovinu). O pětinu vyšší byla v roce 2024 míra plodnosti vdанých 40–44letých žen a mírně vzrostla také intenzita plodnosti vdанých žen ve věku 35–39 let.

²⁸ Věkově specifické míry plodnosti podle rodinného stavu ženy byly vypočítány jako poměr živě narozených dětí ženám daného věku a rodinného stavu a středního stavu žen daného věku a rodinného stavu, přičemž střední stav žen odpovídal průměru z počátečního a koncového stavu žen v referenčním roce. Vzhledem k minoritnímu zastoupení rozvedených a ovdovělých žen na reprodukci je hodnocena pouze plodnost vdанých a svobodných.

²⁹ V důsledku nízkých počtů narozených dětí a vdанých žen v tomto věku však míry plodnosti výrazně kolísají.

Meziročně se v roce 2024 míry plodnosti snížily u svobodných matek ve všech věkových kategoriích a ve věkových skupinách 20–39 let u vdанých matek.

Obr. 4.12 Míry plodnosti podle věku a rodinného stavu matky v letech 2015, 2019 a 2024

Předmanželské koncepce

Předmanželské koncepce neboli podíl narozených v 1. pořadí do 8 měsíců po sňatku z celkového počtu narozených v 1. pořadí v nynějším manželství se v posledních deseti letech pohyboval mezi 20,2 % a 25,0 % (tab. 4.9). V letech 2015 až 2017 se do 8 měsíců po sňatku rodila zhruba čtvrtina dětí narozených v nynějším manželství v 1. pořadí. Poté se jejich podíl snižoval až do roku 2020, kdy mohl být ovlivněn protiepidemickými opatřeními, jež omezila konání větších společenských akcí včetně svateb. V následujících dvou letech pak došlo k nárůstu podílu předmanželských koncepcí, nejprve na 22,0 % v roce 2021 a poté na 23,8 % v roce 2022. Poslední dva roky se úroveň předmanželských koncepcí snížila na 21,8 %, resp. 20,4 % v roce 2023, resp. 2024.

Úroveň předmanželských koncepcí se liší podle věku ženy. U nejmladších žen je podíl vyšší – u žen mladších 20 let v roce 2024 činil téměř dvě třetiny z dětí živě narozených v 1. pořadí v nynějším manželství. Druhý nejvyšší podíl je dlouhodobě pozorován ve věkové skupině 20–24 let (39,4 % v roce 2024). Naopak nejnižší úroveň předmanželských koncepcí byla v posledním desetiletí s výjimkou let 2015, 2016 a 2020 zaznamenána ve věkové skupině 30–34letých žen (16,4 % v roce 2024).

Tab. 4.9 Předmanželské koncepce podle věku matky v letech 2015 a 2019–2024 (%)

Věk	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
-19	62,0	75,2	78,8	76,8	70,9	75,2	65,4
20–24	44,5	40,1	36,7	37,7	39,5	37,4	39,5
25–29	23,9	23,1	19,5	22,3	23,7	21,6	19,8
30–34	20,7	19,2	16,8	18,3	19,8	18,0	16,4
35–39	26,1	23,2	20,0	21,0	23,3	20,3	19,9
40–44	25,5	26,1	23,3	25,7	26,9	26,5	21,4
45+	15,2	24,3	16,3	25,3	23,6	20,0	16,5
Celkem	25,0	23,3	20,2	22,0	23,8	21,8	20,4

Nejvyšší dokončené vzdělání matky hraje také významnou roli v úrovni předmanželských koncepcí (tab. 4.10). Nejčastěji se děti prvního pořadí rodí do 8 měsíců po uzavření manželství ženám se základním vzděláním, a to zhruba třetině z nich (30,8 % v roce 2024). S rostoucím vzděláním podíl předmanželských koncepcí klesá. V roce 2024 se ženám se středním vzděláním bez maturity narodilo do 8 měsíců po svatbě

26,7 % dětí 1. pořadí, ženám se středním vzděláním s maturitou 22,9 % a 16,3 % dětí prvního pořadí ženám s vysokoškolským vzděláním.

Tab. 4.10 Předmanželské koncepce podle vzdělání matky v letech 2015 a 2019–2024 (%)

	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ZŠ	31,7	32,9	28,1	31,6	32,6	30,9	30,8
SŠ bez maturity	31,4	28,6	25,7	26,9	30,2	27,7	26,7
SŠ s maturitou	25,7	25,9	21,6	24,0	26,7	23,8	22,9
VŠ	21,2	19,7	17,2	18,9	19,8	18,4	16,3

Meziporodní intervaly³⁰

Průměrná doba mezi prvním a druhým porodem živě narozeného dítěte se v průběhu posledních deseti let snížila ze 4,4 let v roce 2015 na 4,2 let v roce 2024, přičemž meziročně došlo po pěti letech stagnace na úrovni 4,1 ke zvýšení o 0,1 roku (tab. 4.11). Mezi 1. a 2. porodem byl nejčastější dvouletý rozestup, jehož podíl se v letech 2015–2024 pohyboval v rozmezí 29,5 % (v roce 2015) a 33,5 % (v roce 2023). Druhým nejčastějším intervalem byl tříletý, jehož zastoupení se zvýšilo z 17,3 % v roce 2015 na 21,9 % v roce 2024. Podíl jednoletého odstupu mezi prvorozeným a druhorozeným dítětem na počátku desetiletí stagnoval na hodnotě 14,5 %, v roce 2018 dosáhl 15,1 % a od té doby klesal až na hodnotu 12,4 % v roce 2024. Podíl dětí narozených ve dvouletém, tříletém a čtyřletém intervalu byl v roce 2024 oproti roku 2015 vyšší, u ostatních rozestupů nižší. Do uplynutí čtyř let (v délce 0–3 dokončené roky) od prvního živě narozeného dítěte se v roce 2024 narodily dvě třetiny dětí druhého pořadí.

Tab. 4.11 Meziporodní intervaly¹⁾ v letech 2015 a 2019–2024

Meziporodní interval (dokončené roky)	Interval mezi 1. a 2. porodem (%)							Interval mezi 2. a 3. porodem (%)						
	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
0	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,6	0,5	0,7	0,5	0,7	0,6	0,7
1	14,5	15,0	14,5	14,0	13,9	13,2	12,4	12,4	12,6	12,9	12,2	12,3	13,0	12,0
2	29,5	32,9	32,3	32,5	32,8	33,5	31,9	18,2	19,9	19,9	20,5	20,5	20,7	20,6
3	17,3	18,7	19,9	21,1	20,9	20,9	21,9	13,1	14,6	15,5	15,9	16,5	15,5	15,6
4	9,6	9,0	9,4	9,8	9,3	9,2	9,9	9,3	9,6	10,1	10,6	9,9	9,9	10,6
5	7,5	6,2	6,4	6,3	6,3	6,3	6,4	8,6	7,8	7,8	8,3	8,0	8,4	8,4
6	5,8	4,6	4,5	4,3	4,5	4,3	4,6	7,8	7,0	6,9	7,0	6,9	7,1	7,1
7	4,1	3,3	3,3	3,0	3,1	3,1	3,4	6,1	6,1	5,6	5,6	5,3	5,4	5,8
8	2,8	2,4	2,2	2,1	2,2	2,3	2,2	5,0	5,1	4,5	4,6	4,4	4,7	4,7
9	2,1	1,9	1,7	1,6	1,7	1,6	1,7	3,9	4,3	3,5	3,4	3,6	3,0	3,6
0–4	71,3	76,0	76,4	77,6	77,2	77,2	76,4	53,5	57,3	59,1	59,8	59,9	59,6	59,4
5–9	22,3	18,4	18,1	17,2	17,8	17,6	18,3	31,5	30,3	28,3	28,8	28,3	28,6	29,6
10–14	4,6	4,4	4,2	4,0	3,9	4,1	4,0	10,8	9,8	10,1	8,9	9,5	9,4	8,8
15–19	1,4	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	1,1	3,7	2,1	2,1	2,2	2,0	2,0	1,9
20+	0,4	0,2	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,6	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
Průměrná délka (roky)	4,4	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	4,2	5,8	5,5	5,4	5,3	5,3	5,3	5,3

¹⁾ výpočet z absolutních počtů živě narozených z jednočetných porodů

Průměrný počet let uplynulých mezi druhým a třetím porodem se snížil z 5,8 let v roce 2015 na 5,3 let v letech 2021–2024 (tab. 4.11). Délka meziporodního intervalu mezi druhým a třetím dítětem není tolik koncentrována do prvních čtyř let od porodu (méně než polovina v roce 2024) jako u odstupu mezi prvním a druhým dítětem. Podstatný podíl zastává i 5–9letý meziporodní interval, ve kterém se v posledním desetiletí narodilo 28,3–33,0 % dětí třetího pořadí. Nicméně, obdobně jako v případech meziporodních intervalů mezi prvním a druhým porodem, tak i mezi druhým a třetím uběhly nejčastěji dva roky. Zastoupení tohoto intervalu vzrostlo z 18,2 % v roce 2015 na 20,6 % o deset let později, přičemž meziročně došlo k poklesu o 0,1 p. b. I v případě tříletých intervalů došlo k nárůstu podílu, a to z 13,1 % na 15,6 % mezi roky

³⁰ Pro zjednodušení výpočtu počítáno pouze z jednočetných porodů.

2015 a 2024. Podíl jednoletého intervalu se ve sledovaném desetiletí pohyboval mezi 12,0 % (v roce 2024) a 13,0 % (v roce 2023). Ve sledovaném desetiletí došlo k významnému snížení zastoupení delších (10 let a více) rozestupů mezi narozením druhého a třetího dítěte – z 15,1 % na 11,0 %.

Narození rodičům s migračním původem

Podíl živě narozených dětí s jiným než českým státním občanstvím³¹ na všech živě narozených vrostl mezi lety 2015 a 2024 z 3,3 % na 9,2 % (tab. 4.12), tj. o 5,9 p. b. Z toho jen za poslední tři roky byl zaznamenán růst o 4,6 p. b., který jde za dětmi s ukrajinským státním občanstvím, jejichž počet se zvýšil zejména v důsledku nárůstu rodiček přicházejících z válkou zasažené Ukrajiny. Z celkového počtu živě narozených dětí s cizím státním občanstvím se v roce 2024 nejčastěji jednalo právě o děti s ukrajinským státním občanstvím, kterých bylo 4 531, a tvořily 58,5 % těchto dětí. Na druhém místě se s velkým odstupem umístily děti se slovenským státním občanstvím (882, tj. 11,4 %) a třetím nejčastějším cizím státním občanstvím narozených obyvatel Česka bylo občanství vietnamské (737, tzn. 9,5 %). Pořadí jednotlivých občanství se v posledních deseti letech proměňovalo. V roce 2015 se po Čechách narodilo nejvíce dětí s vietnamským občanstvím, v letech 2017–2019 se slovenským občanstvím³² a v letech 2016 a 2020–2024 s ukrajinským.

Tab. 4.12 Živě narození podle státního občanství¹⁾ v letech 2015 a 2019–2024

	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Živě narození s cizím státním občanstvím	3 631	4 717	4 940	5 075	6 526	7 573	7 746
- podíl na úhrnu (%)	3,3	4,2	4,5	4,5	6,4	8,3	9,2
z toho státní občanství ¹⁾ : Ukrajina	917	1 103	1 238	1 382	3 145	4 308	4 531
Slovensko	509	1 121	1 137	1 118	993	931	882
Vietnam	1 041	897	856	762	693	688	737
Rusko	234	270	277	290	216	242	188
Mongolsko	110	196	228	236	229	223	179

¹⁾ výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2024

Živě narozených dětí s rodinnou vazbou do zahraničí je však mnohem více. Zhruba o třetinu vyšší je například zastoupení živě narozených, jejichž matka/otec má jiné než české státní občanství (tab. 4.13). V roce 2024 bylo narozených s matkou-občankou cizího státu 10 589, resp. s otcem-občanem cizího státu 10 111, a tyto děti představovaly 12,6 %, resp. 12,0 % úhrnného počtu živě narozených. Také v případě tohoto podílu byl jeho trend v uplynulém desetiletí jednoznačně rostoucí – v roce 2015 bylo zastoupení matek s cizím státním občanstvím u živě narozených 5,9 % a otců 6,1 %. V období 2015–2021 byly nejpočetnějšími rodičkami Slovenky, od roku 2022 převládly Ukrajinky (5 079 živě narozených v roce 2024, tj. 48,0 % z matek-cizinek). Třetí nejpočetnější skupinu matek s cizím státním občanstvím představovaly po celé minulé desetiletí Vietnamky. Stejná občanství na prvních třech místech dominovala i u otců – na prvním místě v letech 2015–2021 šlo také o Slováky, od roku 2022 je vystřídali Ukrajinci (3 920 živě narozených v roce 2024, tj. 38,8 % z otců-cizinců), kteří byli v roce 2015 na třetím místě a v letech 2016–2021 na místě druhém. Třetí nejpočetnější skupinu otců-cizinců představovali od roku 2016 Vietnamci, kteří byli na počátku uplynulé dekády (v roce 2015) na druhém místě. Oproti pořadí u matek, kde se na čtvrtém místě umísťují Rusky, jde u otců od roku 2018 o muže s rumunským občanstvím. Státní občanství, která se v posledních deseti letech umístila na pátém pořadí, jsou jak u mužů, tak u žen poměrně proměnlivá vzhledem k nízkým počtům.

³¹ Státní občanství dítěte se na statistickém hlášení přímo nesleduje, je odvozováno od občanství rodičů. Cizí státní občanství ČSÚ udává pouze u dětí, u nichž ani jeden z rodičů neměl v době narození dítěte státní občanství ČR.

³² Výrazně vyšší počty narozených dětí slovenského státního občanství od roku 2017 jsou z velké části důsledkem zavedení kontroly adresy pobytu s využitím administrativních datových zdrojů.

Tab. 4.13 Živě narození s cizím státním občanstvím matky/otce v letech 2015, 2019 a 2024

	Matka s cizím státním občanstvím			Otec s cizím státním občanstvím ¹⁾		
	2015	2019	2024	2015	2019	2024
Živě narození	6 520	7 761	10 589	6 757	8 122	10 111
- podíl na úhrnu (%)	5,9	6,9	12,6	6,1	7,2	12,0
z toho státní občanství ²⁾ : Ukrajina	1 246	1 496	5 079	858	1 079	3 920
Slovensko	2 293	2 962	2 301	1 926	2 762	2 171
Vietnam	1 078	954	825	964	894	755
Rusko	382	427	328	206	208	167
Mongolsko	119	204	182	89	178	169

¹⁾ U dětí narozených mimo manželství nejsou údaje o otci povinné. V roce 2015 nebyly zjištěny u 8,9 tisíc dětí, v roce 2019 u 7,6 tisíc a v roce 2024 u 5,8 tisíc živě narozených.

²⁾ výběr a řazení občanství podle četnosti matek v roce 2024

Další možnou charakteristikou migračního původu dítěte je údaj o státu narození³³ matky, resp. otce. Zastoupení živě narozených dětí matkám, resp. otcům narozeným v cizině se mezi roky 2015 a 2024 zvýšilo z 6,8 % na 13,9 %, resp. ze 7,0 % na 13,3 % (tab. 4.14), v absolutním pohledu jejich počet vzrostl ze 7 530 na 11 692, resp. ze 7 707 na 11 205. Největší skupinu matek narozených mimo Česko v roce 2024 tvořily ženy narozené na Ukrajině, kterých bylo 5 324 (45,5 %), následovaly ženy narozené na Slovensku (2 637; 22,6 %) a ženy narozené ve Vietnamu (902; 7,7 %). Na otce narozené na Ukrajině připadalo 37,5 % (4 197) dětí z dětí s otci narozenými mimo Česko, na muže narozené na Slovensku 23,1 % (2 588) a na otce narozené ve Vietnamu 7,4 % (826). Pořadí států narození na prvních třech místech matek a otců si neodpovídalo v minulém desetiletí pouze v letech 2015 a 2022. U žen v letech 2015–2021 bylo pořadí zemí následující: první Slovensko, dále Ukrajina a Vietnam. U mužů v roce 2015 bylo obrácené pořadí druhého a třetího místa oproti ženám a v roce 2021 ještě přetrvávalo pořadí první Slovensko, Ukrajina a Vietnam. Čtvrtá nejčastější země narození matek i otců bylo po celé desetiletí Rusko. Pátou nejpočetnější zemí narození matek bylo v první polovině minulého desetiletí Polsko (s výjimkou roku 2016, kdy bylo o 2 matky přeskočeno Moldavskem) a ve druhé polovině pak Mongolsko. U otců páté místo v letech 2016–2020 obsadili otcové narození v Rumunsku a v dalších letech se na páté příčce vystřídali otcové z Velké Británie, Mongolska a Moldavska.

Tab. 4.14 Živě narození s cizím státem narození matky/otce v letech 2015, 2019 a 2024

	Matka s cizím státem narození			Otec s cizím státem narození ¹⁾		
	2015	2019	2024	2015	2019	2024
Živě narození	7 530	9 200	11 692	7 707	9 477	11 205
- podíl na úhrnu (%)	6,8	8,2	13,9	7,0	8,4	13,3
z toho stát narození ²⁾ : Ukrajina	1 360	1 769	5 324	934	1 300	4 197
Slovensko	2 894	3 651	2 637	2 499	3 435	2 588
Vietnam	1 117	1 066	902	979	962	826
Rusko	437	490	500	241	293	290
Mongolsko	121	217	191	89	181	177

¹⁾ U dětí narozených mimo manželství nejsou údaje o otci povinné. V roce 2015 nebyly zjištěny u 8,9 tisíc dětí, v roce 2019 u 7,6 tisíc a v roce 2024 u 5,8 tisíc živě narozených.

²⁾ výběr a řazení států narození podle četnosti matek v roce 2024

Z porovnání dat z tabulek 4.12 a 4.13 vyplývá, že dětí s matkou s cizím státním občanstvím je výrazně více než dětí s odvozeným cizím státním občanstvím. Největší rozdíl je patrný u Slovenska: 2 301 dětí se v roce 2024 narodilo matkám se slovenským státním občanstvím, ale pouze 882 dětí mělo slovenské státní občanství (tzn. oba rodiče měli jiné než české státní občanství a matka slovenské). To značí, že v mnohých případech měl otec dítěte (a tedy i dítě při narození) české státní občanství. Naopak u žen s ukrajinským nebo vietnamským státním občanstvím není rozdíl oproti počtu živě narozených dětí s odvozeným státním

³³ Tento přístup rozšiřuje pohled o ty cizince-rodiče, kteří pobývají na našem území již delší čas a získali české státní občanství, a o občany s českým státním občanstvím, kteří ho mají po celý svůj život, ale narodili se v cizině.

občanstvím tak výrazný (5 079 vs. 4 531 u Ukrajinek, 825 vs. 737 u Vietnamek), z čehož vyplývá, že si ženy s ukrajinským, resp. vietnamským státním občanstvím častěji berou partnera s jiným než českým státním občanstvím. Obrázek 4.13 toto ilustruje na příkladu Slovenska a Ukrajiny.

Obr. 4.13 Živě narození s vazbou na Slovensko a Ukrajinu v letech 2015–2024

